

De hygiënestatus van zorgboerderijen

M.T.M. Pelgrim¹, S. Zweers¹, C.H.F.M. Waegemaekers¹,
A. Tostmann², J.L.A. Hautvast²
1 GGD Gelderland-Midden, Arnhem
2 Academische Werkplaats AMPHI, UMC St Radboud, Nijmegen

Aanleiding

Het aantal zorgboerderijen is de afgelopen jaren enorm toegenomen, van 318 in 1998 naar 1140 in 2011. Omgang met dieren op een zorgboerderij vormt een reëel risico op infectieziekten. Deelnemers van een zorgboerderij kunnen een risicogroep zijn voor een ernstiger beloop van infectieziekten. Door goed hygiënebeleid en optimale bedrijfsvoering kunnen risico's op infectieziekten worden verminderd.

Doel

In kaart brengen van de hygiënestatus van zorgboerderijen met en zonder kwaliteitswaarborg in de provincie Gelderland. Tevens is aandacht besteed aan het opsporen van knelpunten bij de uitvoering van hygiënebeleid. De hygiënestatus wordt geduid als het geheel van structuurkenmerken van de zorgboerderij en persoonskenmerken van personeel en deelnemers die mede bepalend zijn voor de hygiënische situatie.

Methoden

• Observationeel onderzoek op 40 zorgboerderijen in de provincie Gelderland

Dataverzameling

- Items geselecteerd uit 8 verschillende landelijke richtlijnen.
- Items over algemene bedrijfsgegevens, hygiëne- en arbobeleid, voedselveiligheid en keurmerken.
- Informatie is verzameld middels 3 gestructureerde vragenlijsten:
 - o Interview met de eigenaar
 - o Vragenlijst voor medewerkers
 - o Observatie door onderzoeksmedewerker

Data analyse

- Beschrijvende analyse; indien relevant is er getest op statistische significantie

Resultaten

- Tussen oktober 2011 en maart 2012 zijn 40 zorgboerderijen bezocht.
- Achttien (45%) zorgboerderijen hebben kwaliteitswaarborg Federatie Landbouw en Zorg.
- Twaalf (30%) zorgboerderijen hadden een Keurmerk Zoönosen.
- Bij vijftien (38%) zorgboerderijen kunnen deelnemers blijven slapen.

Interviews en observatie

38% van de eigenaren is bekend met meldplicht aan GGD. Hygiëneaspecten scoorden bij eigenaren en medewerkers vergelijkbaar. Observaties toonden aan dat de keuken schoon is (n=37; 93%) maar dat slechts 30% van de koelkasten beschikken over een thermometer.

Kwaliteitswaarborg

- Boerderijen met kwaliteitswaarborg hebben vaker werkinstructies hygiëne/orde/netheid voor stallen, werkruimtes en de omgang met dieren dan boerderijen zonder waarborg (88% vs. 52%; P=0.04)
- Bij 21% van de boerderijen was een schoonmaakschema beschikbaar, dit was vaker het geval in boerderijen met waarborg (39%) dan zonder waarborg (5%; P=0.01)
- Bij kenmerken diervoorzorging geen verschil tussen boerderijen met of zonder kwaliteitswaarborg. Ook uit de observatie op de zorgboerderijen, met name gericht op hygiëneaspecten toonde geen verschil aan tussen de boerderijen met en zonder waarborg.

Tabel 1. Beschrijving zorgboerderijen in de provincie Gelderland (N=40)

Leidend product in bedrijfsvoering	Aantal (%)
Zorg	26 (65%)
50% zorg en 50% overige inkomsten	8 (20%)
Overige inkomsten	6 (15%)
Personen op de zorgboerderij, mediaan (IQR)	Aantal
Deelnemers	20 (10-32)
Betaalde medewerkers	3 (2-5)
Keurmerken	Aantal (%)
Keurmerk Gezondheidsdienst voor Dieren	18 (45%)
Kwaliteitswaarborg Zorgboerderijen	12 (30%)

Tabel 2. Observatie hygiëne aspecten zorgboerderijen (N=40)

Kenmerk	Aantal (%)
Plek waar kadavers worden bewaard	27 (68%)
EHBO-koffer aanwezig	40 (100%)
Controle van de EHBO-koffer (zichtbaar wanneer gecontroleerd)	17 (43%)
Verschil tussen vuil en schoon gebied op boerderij	8 (20%)
Voedselveiligheid	Aantal (%)
De keuken is schoon	37 (9%)
Er is een thermometer in koelkast*	12 (30%)
Bederfelijke etenswaren zijn gedateerd in koelkast	25 (63%)

* bij 3/12 was de temperatuur in de koelkast >7 graden Celsius

Tabel 3. Interview eigenaren

	Kwaliteitswaarborg		P-waarde	
	Totaal N=40 (%)	Ja N=18 (%)		Nee N=22 (%)
Er is verschil tussen schoon en vuil gebied	8 (20%)	2 (11%)	6 (27%)	0,26
Er zijn huisregels aanwezig	40 (100%)	18 (100%)	22 (100%)	-
Er is een werkinstructie voor hygiëne, orde en/of netheid (N=37)				
- Voor de stallen	25 (68%)	14 (88%)	11 (52%)	0,04
- Voor de andere werkruimtes	25 (68%)	14 (88%)	11 (52%)	0,04
- Voor het terrein	25 (68%)	14 (88%)	11 (52%)	0,04
- Voor de omgang met dieren	25 (68%)	14 (88%)	11 (52%)	0,04
Schoonmaakschema voor iedere ruimte	8 (21%)	7 (39%)	1 (5%)	0,01
Preventieve maatregelen en legionella	21 (53%)	13 (72%)	8 (36%)	0,03
Er zijn regels speciaal voor zwangere vrouwen	14 (35%)	7 (39%)	7 (32%)	0,74

Conclusies en aanbevelingen

- De hygiënestatus op de zorgboerderijen uit dit onderzoek is over het algemeen goed.
- De hygiënestatus verschilde nauwelijks tussen zorgboerderijen met en zonder kwaliteitswaarborg. Wel hadden zorgboerderijen met een waarborg significant vaker richtlijnen en werkinstructies.
- Geen grote afwijkingen ten aanzien van gewenst hygiënebeleid zoals in verschillende richtlijnen wordt beschreven.

Aanknopingspunten voor verbetering:

- Extra aandacht voor handhygiëne en tijdstip van handenwassen.
- Betere bekendheid van de meldingsplicht GGD conform artikel 26 van de Wpg.
- Meer aandacht voor legionella preventie.
- Meer aandacht voor voedselveiligheid.

In samenwerking met de brancheorganisatie worden deze aanbevelingen verder uitgewerkt.

Dit onderzoek werd mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van het RIVM Centrum Infectieziektebestrijding.

